

Asia: VN/1347/2021

Arviomuistio oikeudenkäyntikuluista riita-asioissa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

1. Alkuhuomaus

Otamme tässä lausunnossa kantaa vain sellaisiin ehdotettuihin keinoihin, joilla ajattelemme olevan merkitystä oikeudenkäyntikulujen pienentämisessä. Jos emme siis jostain keinosta lausu mitään, pidämme arviomuistiossa keinon kohdalla mainittuja vasta-argumentteja vahvempina kuin keinoa puoltavia argumentteja.

2. Asianajopalkkioiden hintasääntely (keino 7)

Muistiossa tämä tarkoittanee riitaintressiin pohjautuvaa hintasääntelyä, kuten sivuilta 81 ja 87 ilmenee. Pidämme selvänä, että sanottu keino alentaisi oikeudenkäyntikuluriskiä ja tekisi muut keinot tarpeettomiksi.

Suhtaudumme keinoon kuitenkin kriittisesti, sillä hintasääntelyn toteuttaminen olisi huomattava puuttuminen sopimusvapauteen. Lisäksi hintasääntely voisi joissain tapauksissa johtaa siihen, että asianosainen ei voisi ajaa tai puolustaa aineellisia oikeuksiaan niin perusteellisesti kuin haluaisi, koska ei voisi käyttää suurta palkkiota kannustimena.

3. Preklusiosääntelyn lieventäminen (keino 9)

On epävarmaa, vaikuttaisiko preklusiosääntelyn lieventäminen oikeudenkäyntikuluihin toivotulla tavalla, mutta sanottua sääntelyä voisi joka tapauksessa täsmentää. Yksi preklusioon liittyvä epäselvyys on, sovelletaanko meillä teemapreklusiota eli saako todistajalta kysyä myös muusta kuin hänelle ilmoitetusta todistusteemasta. Osa tuomareista soveltaa teemapreklusiota ja osa ei. Tämä aiheuttaa käytännön asianajotoimintaan epävarmuutta, jolla saattaa olla vaikutuksia myös oikeudenkäyntikuluihin, mistä syystä lainsäädäntöä olisi perusteltua tältä osin tarkentaa. Korkeimman oikeuden käytäntöä teemapreklusiosta ei liene. Rovaniemen hovioikeus sen sijaan on ottanut ratkaisussaan 2019:1 kannan, jonka mukaan Suomen oikeus ei tunne teemapreklusiota. Kanta on mielestämme perusteltu.

Toinen preklusioon liittyvä ja oikeudenkäyntikuluja hyvinkin mahdollisesti kasvattava epäkohta on ennakkopäätöksessä KKO 2004:70 omaksuttu linjaus. Ennakkopäätöksen mukaan asianosainen kantaa vastuun siitä, että hänen käräjäoikeudessa ilmoittamansa todistelu on riittävää. KKO nimittäin katsoi, että pätevänä syynä ilmoittaa uutta todistelua hovioikeudessa ei voitu pitää sitä, että asianosainen ajatteli jo ilmoitetun todistelun riittävän. Linjaus on nähdäksemme omiaan lisäämään painetta ilmoittaa ylimääräistä todistelua käräjäoikeudessa, mikä osaltaan lisää oikeudenkäyntikulujen määrää. Vaikka tähän tulkintaan ei voida puuttua lainsäädännöllisin toimenpitein, katsomme kuitenkin perustelluksi ilmoittaa näkemyksemme myös tässä yhteydessä.

4. Vähäisiä vaatimuksia koskeva oikeudenkäyntimenettely, korvattavien oikeudenkäyntikulujen määristä säätäminen sekä korvattavan vastapuolen tuntiveloituksen rajoittaminen (keinot 12, 16 ja 17)

Ajatuksemme keinojen 12, 16 ja 17 osalta on, että ne voisi yhdistää: nimenomaan vähäisten vaatimusten menettelyssä olisi tarkoituksenmukaista rajoittaa korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrää tai (vaihtoehtoisena lievempänä keinona) vastapuolen enimmäistuntiveloitusta. Sen sijaan siitä emme ole ollenkaan varmoja siitä, pystyisivätkö asianosaiset ajamaan itse asiaansa vähäisissäkin jutuissa. (Lainoppineen avustajan käyttämisestä erilaisissa prosesseissa ks. esim. Risto Koulu: Lainkäyttöä vai hallintolainkäyttöä, Lakimiesliiton kustannus 2012, s. 250–251 alaviitteineen.)

Keskeinen pulma nyt sanotussa keinoryppäessä on luonnollisesti se, miten vähäiset jutut määritellään. Mallia voidaan ottaa ainakin Tanskasta ja muistakin Pohjoismaista. Lisäksi johtoa voi ehkä olla saatavissa ainakin joissain käräjäoikeuksissa käytössä olevista kriteereistä siitä, miten erilaisten asioiden vaatuvuusaste määritellään. Muita merkittäviä menettelykysymyksiä liittyy ainakin todisteluun, prosessinjohtoon ja käsittelytapaan (kirjallinen vai suullinen käsittely).

Keinot 16 ja 17, eli korvattavien oikeudenkäyntikulujen tai korvattavan enimmäistuntiveloituksen sääntely, ovat harkitsemisen arvoisia myös vaatimusten ollessa vähäistä suurempia. Etenkin keino 16 vaikuttaisi suoraan kuluerään, joka on nykyisin merkittävä ja ennen kaikkea ennakoimaton. Samalla se sisältäisi vähemmän periaatteellisia ongelmia kuin suoranainen palkkiosääntely (keino 7).

5. Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n soveltaminen viran puolesta (keino 15)

Keino vaikuttaisi laajasti eli hyvin monissa tapauksissa, mutta vaikutuksen suuruusluokkaa on vaikea arvioida. Sinänsä keinoa 15 voitaisiin käyttää yhdessä esimerkiksi keinojen 6 ja 18 kanssa.

Viime kädessä kyse on oikeuspoliittisesta punninnasta määräämisperiaatteen ja kulukorvausten kohtuullisuuskontrollin välillä. Nähdäksemme jatkovalmistelussa on syytä myös harkita, missä määrin kohtuullisuuskontrollia voitaisiin parantaa lievemällä keinolla eli aktiivisella prosessinjohdolla. Kun tuomari kysyy kyllin nimenomaisesti ja eritellysti asianosaisen kantaa vastapuolen kuluvaatimukseen, kysymys kulujen kohtuullisuudesta saa prosessissa ansaitsemansa huomion. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty hyviä kysymysmalleja, kuten:

”Onko vastaajalla huomautettavaa kantajan vaatiman tuntimäärän, tuntiannon, kulujen tai arvonnäveron osalta? Mitä lausutte sen varalta, että tulisi viran puolesta harkittavaksi kysymysoikeudenkäyntikulukorvauksen alentamisesta tai kohtuullistamisesta?”

(Pekka Määttä: Prosessinjohto: Oikeudenkäyntikulut ja arvonnävero. Oikeustieto 1/2008 s. 4)

Mikäli havaitaan, että prosessinjohtoon käytännöt eivät ole nykyisin kyllin korkealla tasolla, niitä kehittämällä saatettaisiin tehostaa kulukorvausten kontrollia kajoamatta määräämisperiaatteeseen.

Mikko Vuorenpää

professori

Jaakko Markus

tutkija

Markus Jaakko
Lapin yliopisto - Oikeustieteiden tiedekunta

